

- ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਸਸਤਾ ਡਾਟਾ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ- 2014 ਤੋਂ ਰੁ. 300+ ਪ੍ਰਤੀ GB ਤੋਂ ਘੱਟ ਕੇ ਡਾਟਾ ਦੀ ਦਰ ਅੱਜ ਰੁ. 10 ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ
- ਯੂਪੀਆਈ ਤੋਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸੈਕਿੰਡ ਰੁ. 1 ਕਰੋੜ ਦਾ ਲੈਣ-ਦੇਣ- ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਹਰ ਦੂਸਰਾ ਡਿਜੀਟਲ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ
- ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੀ ਸੰਖਿਆ 2 ਤੋਂ ਵਧ ਕੇ 300 ਤੋਂ ਵਿੱਧ- ਭਾਰਤ ਅੱਜ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਿੱਚ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਨਿਰਮਾਤਾ ਹੈ
- 5G ਵਿਸਤਾਰ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡ ਗਤੀ- ਭਾਰਤ 5G ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਤੇਜ਼ ਵਿਸਤਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ, ਸਿਰਫ 22 ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ 99.6% ਜ਼ਿਲਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਿਆ 5G
- ਪਿੰਡ-ਪਿੰਡ ਤੱਕ ਇੰਟਰਨੈੱਟ - 42+ ਲੱਖ ਰੂਟ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਹੋਈ ਐਪਟੀਕਲ ਫਾਇਬਰ ਦੀ ਲੰਬਾਈ; 2.18 ਲੱਖ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਜੁੜੀਆਂ
- ਕੌਮਨ ਸਰਵਿਸ ਸੈਂਟਰਾਂ ਦੀ ਸੰਖਿਆ ਪੰਜ ਗੁਣਾ ਵਧੀ- 2014 ਦੇ 96000 ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 2025 ਵਿੱਚ 5.76 ਲੱਖ ਸੈਂਟਰ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ
- ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸੈਮੀ ਕੰਡਕਟਰ ਦਾ ਨਵਾਂ ਯੁਗ- 2024 ਵਿੱਚ ਰੁ. 4+ ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਦੇ ਮਾਰਕਿਟ ਦੇ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਆਤਮਨਿਰਭਰਤਾ ਦੇ ਵੱਲ ਅਗ੍ਰਸਰ ਹੁਣ ਵਿਚੋਲੇ ਨਹੀਂ, ਹੱਕਦਾਰ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੱਕ- ਡੀ ਬੀ ਟੀ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਨਾਲ ਲਾਭਾਰਥੀਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਿਆ ਰੁ. 44.5+ ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਦਾ ਲਾਭ; ਲੀਕੇਜ਼ ਰੁਕੀ ਤਾਂ ਰੁ. 3.5 ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਦੀ ਬੱਚਤ ਹੋਈ
- ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਹੋਈ ਖਰੀਦ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ- GeM ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਨਾਲ ਰੁ. 13.4+ ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਦੀ ਆਨਲਾਈਨ ਸਰਕਾਰੀ ਖਰੀਦ
- ਸਸ਼ਕਤ ਅੰਨਦਾਤਾ- e-NAM ਨਾਲ 1400+ ਮੰਡੀਆਂ ਜੁੜੀਆਂ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਕੀਤਾ ਰੁ.4 ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਮੁੱਲ ਦੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਉਪਜ ਦਾ ਵਪਾਰ

ਮੈਨੂਅਲ ਤੋਂ ਮੈਜੀਕਲ ਤੱਕ
ਡਿਜੀਟਲ ਇੰਡੀਆ ਦੇ 10 ਸਾਲ

CBC 06124/13/0001/2526

ਨਵਾਂ ਜਮਾਨਾ

ਮੰਗਲਵਾਰ, 1 ਜੁਲਾਈ 2025

ਜਨਗਣਨਾ 'ਚ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭਰਵੀਂ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਇੱਕ ਹੋਰ ਅਦਾਰੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਖਤਰੇ 'ਚ

ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦ ਜਥੇਬੰਦੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਆਫ ਇੰਡੀਅਨ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਜ਼ (ਏ ਆਈ ਯੂ) ਦੇ ਰੋਲ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨੇ ਅਕਾਦਮਿਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਚਿੰਤਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੀ 100 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਕੇਂਦਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਲੰਘੀ 23 ਜੂਨ ਨੂੰ ਕੌਮੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੀਤੀ (ਐੱਨ ਏ ਪੀ) ਦੀਆਂ ਮੱਦਾਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਏ ਆਈ ਯੂ ਦੇ ਪੁਨਰਗਠਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ, ਜਿਹੜਾ ਅਕਾਦਮਿਸ਼ਨਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਏ ਆਈ ਯੂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਟਰੋਲ ਵਿੱਚ ਲੈਣ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਹੈ।

ਕਰੀਬ 100 ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਏ ਆਈ ਯੂ ਸਿੱਖਿਆ, ਖੇਡਾਂ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਲਈ ਵਸੀਲਿਆਂ ਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਾਂਝੇ ਕਰਨ ਤੇ ਵਧਾਉਣ ਦੇ ਮੰਚ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਅਦਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਡਿਗਰੀਆਂ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਭਾਰਤੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇਣ ਦਾ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਸੀ ਪਰ ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਗਰਾਂਟਸ ਕਮਿਸ਼ਨ (ਯੂ ਜੀ ਸੀ) ਨੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਖੋਹ ਲਈਆਂ। ਸੁਸਾਇਟੀਜ਼ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਰਜਿਸਟਰਡ ਏ ਆਈ ਯੂ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮੈਂਬਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਸੀਨੀਅਰ ਉਪ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਚੁਣਿਆ ਹੈ।

ਕਾਨਪੁਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਵਿਨੋ ਪਾਠਕ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾ ਦੀ ਮਿਆਦ 30 ਜੂਨ ਨੂੰ ਮੁੱਕ ਗਈ। ਏ ਆਈ ਯੂ ਨੇ ਜਨਰਲ ਕੌਂਸਲ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ 22 ਜੂਨ ਤੇ ਸਾਲਾਨਾ ਜਨਰਲ ਮੀਟਿੰਗ 23 ਨੂੰ ਸੱਦੀ ਸੀ। ਏਜੰਡੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਉਪ ਪ੍ਰਧਾਨਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਸੀ, ਪਰ ਪਾਠਕ ਨੇ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਕਿ ਏ ਆਈ ਯੂ ਦੇ ਪੁਨਰਗਠਨ ਬਾਰੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਈ ਉਪ ਪ੍ਰਧਾਨਾਂ ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰੈੱਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਕਰਕੇ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਵਿਰੁੱਧ ਪ੍ਰੋਟੈਸਟ ਕੀਤਾ। ਫਿਰ ਮੀਟਿੰਗਾਂ 30 ਜੂਨ ਨੂੰ ਆਨਲਾਈਨ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਪਰ ਕੇਂਦਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਹੁਕਮ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਉਪ ਪ੍ਰਧਾਨਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਡਰਾਪ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਸਿੱਖਿਆ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਏ ਆਈ ਯੂ ਦੇ 26 ਮਾਰਚ 2025 ਦੇ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਏ ਆਈ ਯੂ ਦੇ ਐੱਨ ਏ ਪੀ-2020 ਮੁਤਾਬਕ ਪੁਨਰਗਠਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਇਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਏ ਆਈ ਯੂ ਦੀ ਫੈਕਸ਼ਨਿੰਗ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰਸਾਨੀ ਕਰਨ ਤੇ ਐੱਨ ਏ ਪੀ ਮੁਤਾਬਕ ਇਸ ਦੇ ਰੋਲ ਬਾਰੇ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣ ਲਈ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਅਨਿਲ ਸਹਸਰਾਬੁੱਧੇ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਛੇ ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਕਮੇਟੀ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇਵੇਗੀ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਏ ਆਈ ਯੂ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੋਈ ਖਾਸ ਫੈਸਲੇ ਨਾ ਕਰੇ।

ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸਰਵਪੱਲੀ ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਵਰਗੇ ਏ ਆਈ ਯੂ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਹਿ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਆਜ਼ਾਦਾਨਾ ਰੁਤਬੇ ਨਾਲ ਛੇੜ-ਛਾੜ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਹਰ ਅਦਾਰੇ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਵਿੱਚ ਕਰਨ ਲਈ ਤਰਲੋ-ਮੱਛੀ ਆਰ ਐੱਸ ਐੱਸ-ਭਾਜਪਾ ਜੁੱਡਲੀ ਹੁਣ ਇਸ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਵੀ ਖੋਹਣ 'ਤੇ ਤੁਲ ਗਈ ਹੈ। ਅਧਿਆਪਕ ਭਾਈਚਾਰੇ ਲਈ ਇਹ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਵੰਗਾਰ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇਸ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਉਹ ਮੁਤਹਿਦਾ ਘੋਲ ਨਾਲ ਹੀ ਨਾਕਾਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕਾਫੀ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਰਾਜਾਂ ਨਾਲ ਆਰਥਿਕ ਸਥਿਤੀ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਇੱਕ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਸੂਬੇ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਤਰੱਕੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੂਬਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਬਿਚਾਰ, ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹੋਰ ਕਈ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਖਾਤਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਬਾਹਰ ਬੁੱਠੀਆਂ-ਬੁੱਠੀਆਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਕੇ ਆਪਣਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਸਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀ ਸੀਮ ਆਮਦਨ ਹੋਰ ਕਈ ਰਾਜਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵਧੀਆਂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਆਗੂ ਸੰਜਨ ਸਿੰਘ, ਰਣਬੀਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠਲੇ ਲੰਮੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਲੜ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਲਈ ਚੰਗੇਰੇ ਤਨਖਾਹ ਸਕੇਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਛੇਵੇਂ ਤਨਖਾਹ ਕਮਿਸ਼ਨ ਤੱਕ ਤਨਖਾਹ ਕਮਿਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਤਨਖਾਹ ਕਮਿਸ਼ਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਡੀ-ਲਿੰਕ ਕਰਵਾ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਆਪਣੇ ਤਨਖਾਹ ਕਮਿਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਵਾਈ ਗਈ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਤਨਖਾਹ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਮਿਤੀ 1 ਨਵੰਬਰ 1968 ਤੋਂ, ਦੂਜਾ ਤਨਖਾਹ ਕਮਿਸ਼ਨ ਮਿਤੀ 1 ਨਵੰਬਰ 1978 ਤੋਂ, ਤੀਜਾ ਤਨਖਾਹ ਕਮਿਸ਼ਨ ਮਿਤੀ 1 ਨਵੰਬਰ 1986 ਤੋਂ, ਚੌਥਾ ਤਨਖਾਹ ਕਮਿਸ਼ਨ ਮਿਤੀ 1 ਨਵੰਬਰ 1996 ਤੋਂ, ਪੰਜਵਾਂ ਤਨਖਾਹ ਕਮਿਸ਼ਨ ਮਿਤੀ 1 ਨਵੰਬਰ 2006 ਤੋਂ ਅਤੇ ਛੇਵਾਂ ਤਨਖਾਹ ਕਮਿਸ਼ਨ ਮਿਤੀ 1 ਨਵੰਬਰ 2016 ਤੋਂ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਲੜੇ ਗਏ ਲੰਮੇ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਵਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਪੱਖੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਵਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਅਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀ ਕੀਡਰਿਫ਼ਿਓ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਮਾਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ

ਜਨਗਣਨਾ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਖਾਸ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਸੰਬੰਧਤ ਜਨਸੰਖਿਆ, ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ, ਸੰਕਲਪਤ ਕਰਨ, ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰਤ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਜਨਸੰਖਿਆ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਹੁਭਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਜਨਗਣਨਾ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਅਭਿਆਸਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ। ਦਸ ਸਾਲਾ ਜਨਗਣਨਾ ਰਜਿਸਟਰਾਂ ਵਾਲੇ ਜਨਗਣਨੇ ਅਤੇ ਜਨਸੰਖਿਆ ਕਮਿਸ਼ਨ, ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਲ 1951 ਤੱਕ ਜਨਗਣਨਾ ਸੰਗਠਨ ਹਰੇਕ ਜਨਗਣਨਾ ਲਈ ਐਂਡਰਾਧ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਜਨਗਣਨਾ ਐਕਟ 1948 ਦੇ ਜਨਗਣਨਾ ਨਿਯਮਾਂ 1990 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਅਧੀਨ ਹੀ ਜਨਗਣਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਐਕਟ ਲਈ ਬਿਲ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਸਰਦਾਰ ਵੱਲਬ ਭਾਈ ਪਟੇਲ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਨਸੰਖਿਆ ਜਨਗਣਨਾ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 246 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਸੱਤਵੇਂ ਸ਼ੁਰੂਕਲੇ ਦੇ ਲੜੀ ਨੰਬਰ 69 'ਤੇ ਸੂਚੀਬੱਧ ਹੈ। ਜਨਸੰਖਿਆ ਜਨਗਣਨਾ ਦੌਰਾਨ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਏਨੀ ਗੁਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਆਈਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਤੱਕ ਵੀ ਪਹੁੰਚੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਜਨਗਣਨਾ ਐਕਟ 1948 ਕਰਾਰ ਗੁਪਤ ਰੱਖਣ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਐਕਟ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਪਬੰਧ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਜਾਂ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜਨਤਾ ਅਤੇ ਜਨਗਣਨਾ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੋਵਾਂ ਲਈ ਜੁਗਨਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਜਨਗਣਨਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਐਕਟਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਜਨਗਣਨਾ ਐਕਟ 1948 ਕਰਾਰ ਗੁਪਤ ਰੱਖਣ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਐਕਟ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਪਬੰਧ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਜਾਂ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜਨਤਾ ਅਤੇ ਜਨਗਣਨਾ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੋਵਾਂ ਲਈ ਜੁਗਨਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਜਨਗਣਨਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਐਕਟਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਜਨਗਣਨਾ ਐਕਟ 1948 ਕਰਾਰ ਗੁਪਤ ਰੱਖਣ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਐਕਟ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਪਬੰਧ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਜਾਂ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜਨਤਾ ਅਤੇ ਜਨਗਣਨਾ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੋਵਾਂ ਲਈ ਜੁਗਨਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਜਨਗਣਨਾ ਸਾਲ 1872 ਵਿੱਚ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਗਵਰਨਰ-ਜਨਰਲ ਲਾਰਡ ਮੇਏ ਦੇ ਰਾਜ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ ਪੂਰੀ ਜਨਗਣਨਾ ਸਾਲ 1881 ਵਿੱਚ ਹੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਰ 10 ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਜਨਗਣਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਲੱਗੀ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 1881, 1891, 1901, 1911, 1921, 1931 ਅਤੇ 1941 ਵਿੱਚ ਜਨਗਣਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਹਿਲੀ ਜਨਗਣਨਾ ਸਾਲ 1951 ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ 1961, 1971, 1991, 2001 ਅਤੇ 2011 ਵਿੱਚ ਜਨਗਣਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਖਰੀ ਜਨਗਣਨਾ ਸਾਲ 2011 ਵਿੱਚ ਏ ਆਈ ਯੂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਪੜ੍ਹਾਅ 01 ਵਿੱਚ ਮਕਾਨ ਸੂਚੀਕਰਨ 01 ਅਪ੍ਰੈਲ ਤੋਂ 30 ਸਤੰਬਰ 2010 ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਾਅ 02 ਵਿੱਚ ਜਨਗਣਨਾ 09 ਫਰਵਰੀ ਤੋਂ 28 ਫਰਵਰੀ 2011 ਸਦਰਭ ਮਿਤੀ ਮਾਰਚ 2011 ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ 00:00 ਵਜੇ ਅਤੇ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ, ਉਤਰਾਖੰਡ ਅਤੇ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਰਲ ਨਾਲ ਚਕੋ ਖੇਤਰਾਂ ਲਈ ਇਹ 11 ਤੋਂ 30 ਸਤੰਬਰ 2010 ਦੌਰਾਨ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸਦਰਭ ਅਕਤੂਬਰ 2010 ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ 00:00 ਵਜੇ ਸੀ। ਜਨਗਣਨਾ 2021 ਨੂੰ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੜ੍ਹਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਆਯੋਜਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਸੀ ਪਹਿਲਾ ਪੜ੍ਹਾਅ ਅਪ੍ਰੈਲ-ਸਤੰਬਰ 2020 ਦੌਰਾਨ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਪੜ੍ਹਾਅ ਫਰਵਰੀ 2021 ਵਿੱਚ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। 2021 ਵਿੱਚ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਜਨਗਣਨਾ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੜ੍ਹਾਅ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ 1 ਅਪ੍ਰੈਲ 2020 ਤੋਂ ਕੁਝ ਰਾਜਾਂ/ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਫੀਲਡ ਵਰਕ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਪਰੰਤੂ ਕੋਵਿਡ-19 ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਕਾਰਨ ਕਾਰਨ ਜਨਗਣਨਾ ਦਾ ਕੰਮ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ

ਕੁਲਦੀਪ ਚੰਦ

ਕਿੰਨ ਲੋਕ ਕਿੱਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਲਾਤਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਜਨਗਣਨਾ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ, ਸਿੱਖਿਆ, ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਅਤੇ ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਨਗਣਨਾ ਵਿੱਚ ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਭਾਸ਼ਾਈ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਵਿਭਿੰਨਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਨਗਣਨਾ 'ਚੋਂ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਅੰਕੜੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਅਤੇ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਬਣਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਨਗਣਨਾ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੱਟਿੰਗ ਹਲਕਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲੇ। ਜਨਗਣਨਾ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ, ਸਿਹਤ, ਆਵਾਜ ਅਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਆਦਿ ਲਈ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਨੀਤੀਆਂ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਨਗਣਨਾ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਪੱਛੇਲੇ ਕਾਲਾਂ ਅਤੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸਮਾਜਿਕ, ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਭੂਗੋਲਿਕ ਵਿਸ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਅਧਿਐਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਜਨਗਣਨਾ ਸਾਲ 1872 ਵਿੱਚ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਗਵਰਨਰ-ਜਨਰਲ ਲਾਰਡ ਮੇਏ ਦੇ ਰਾਜ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ ਪੂਰੀ ਜਨਗਣਨਾ ਸਾਲ 1881 ਵਿੱਚ ਹੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਰ 10 ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਜਨਗਣਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਲੱਗੀ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 1881, 1891, 1901, 1911, 1921, 1931 ਅਤੇ 1941 ਵਿੱਚ ਜਨਗਣਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਹਿਲੀ ਜਨਗਣਨਾ ਸਾਲ 1951 ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ 1961, 1971, 1991, 2001 ਅਤੇ 2011 ਵਿੱਚ ਜਨਗਣਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਖਰੀ ਜਨਗਣਨਾ ਸਾਲ 2011 ਵਿੱਚ ਏ ਆਈ ਯੂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਪੜ੍ਹਾਅ 01 ਵਿੱਚ ਮਕਾਨ ਸੂਚੀਕਰਨ 01 ਅਪ੍ਰੈਲ ਤੋਂ 30 ਸਤੰਬਰ 2010 ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਾਅ 02 ਵਿੱਚ ਜਨਗਣਨਾ 09 ਫਰਵਰੀ ਤੋਂ 28 ਫਰਵਰੀ 2011 ਸਦਰਭ ਮਿਤੀ ਮਾਰਚ 2011 ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ 00:00 ਵਜੇ ਅਤੇ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ, ਉਤਰਾਖੰਡ ਅਤੇ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਰਲ ਨਾਲ ਚਕੋ ਖੇਤਰਾਂ ਲਈ ਇਹ 11 ਤੋਂ 30 ਸਤੰਬਰ 2010 ਦੌਰਾਨ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸਦਰਭ ਅਕਤੂਬਰ 2010 ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ 00:00 ਵਜੇ ਸੀ। ਜਨਗਣਨਾ 2021 ਨੂੰ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੜ੍ਹਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਆਯੋਜਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਸੀ ਪਹਿਲਾ ਪੜ੍ਹਾਅ ਅਪ੍ਰੈਲ-ਸਤੰਬਰ 2020 ਦੌਰਾਨ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਪੜ੍ਹਾਅ ਫਰਵਰੀ 2021 ਵਿੱਚ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। 2021 ਵਿੱਚ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਜਨਗਣਨਾ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੜ੍ਹਾਅ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ 1 ਅਪ੍ਰੈਲ 2020 ਤੋਂ ਕੁਝ ਰਾਜਾਂ/ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਫੀਲਡ ਵਰਕ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਪਰੰਤੂ ਕੋਵਿਡ-19 ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਕਾਰਨ ਕਾਰਨ ਜਨਗਣਨਾ ਦਾ ਕੰਮ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ

ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਗਲੀ ਜਨਗਣਨਾ ਸਾਲ 2027 ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਇੱਕ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ 16 ਜੂਨ ਨੂੰ ਜਨਗਣਨਾ ਐਕਟ 1948 ਦੇ ਤਹਿਤ ਜਨਗਣਨਾ ਅਤੇ ਜਾਤੀ ਜਨਗਣਨਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰਤ ਗਜ਼ਟ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ 'ਤੇ ਬਾਅਦ ਜਨਗਣਨਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ

ਵੱਖ-ਵੱਖ ਏਜੰਸੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਸਟਾਫ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਸਿਖਲਾਈ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਵਾਰਮੇਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਫੀਲਡ ਵਰਕ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਜਨਗਣਨਾ ਅਤੇ ਜਾਤੀ ਜਨਗਣਨਾ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਾਤੀਆਂ ਦੀ ਜਨਗਣਨਾ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਜਨਗਣਨਾ 2027 ਨੂੰ ਏ ਆਈ ਯੂ ਵਿੱਚ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਨਗਣਨਾ 2027 ਲਈ ਸਦਰਭ ਮਿਤੀ ਮਾਰਚ 2027 ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ 00:00 ਵਜੇ ਹੋਵੇਗੀ। ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਲੱਦਾਖ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਅਤੇ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਉੱਤਰਾਖੰਡ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਬਰਫੀਲੇ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਲਈ ਸਦਰਭ ਮਿਤੀ ਅਕਤੂਬਰ 2026 ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ 00:00 ਵਜੇ ਹੋਵੇਗੀ। ਜਨਗਣਨਾ ਐਕਟ 1948 ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਉਪਰੋਕਤ ਸਦਰਭ ਮਿਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਨਗਣਨਾ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਦੀ ਸੂਚਨਾ 16 ਜੂਨ 2025 ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਜਨਗਣਨਾ ਦਾ ਆਖਰੀ ਪੜ੍ਹਾਅ 1 ਮਾਰਚ 2027 ਤੱਕ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਪੂਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਡਿਜੀਟਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਜਨਗਣਨਾ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਣਨਾਕਾਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਜਨਗਣਨਾ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਖਾਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਪਹਿਚਾਣ ਪੱਤਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਪਹਿਚਾਣ ਪੱਤਰ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਜਨਗਣਨਾ 02 ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਹਾਊਸਿੰਗ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਹਾਊਸਿੰਗ ਸੈਂਸ। ਹਾਊਸਿੰਗ ਵਿੱਚ ਘਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਿਜਲੀ, ਪੀਣ ਵਾਲਾ ਪਾਣੀ, ਟਾਇਲਟ, ਪਾਇਪਿੰਗ ਅਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਨਗਣਨਾ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਦਰਜਾਉਣ ਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਲ 2001 ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਜਨਗਣਨਾ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 2011 ਦੀ ਜਨਗਣਨਾ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਾਧੂ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਸਨ। ਸਾਲ 2001 ਦੀ ਜਨਗਣਨਾ ਨਾਲ, ਜਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਰਾਜ ਵਰਗੇ ਮੁੱਢਲੇ ਸਵਾਲਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਸੀ ਪਰੰਤੂ 2011 ਦੀ ਜਨਗਣਨਾ ਵਿੱਚ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਜਨਗਣਨਾ ਦਾ ਦੂਜਾ ਰੂਪ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਨਸੰਖਿਆ ਰਜਿਸਟਰ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਦਾਰਥ ਸੰਬੰਧਤ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਸਵਾਲ ਦਰਜ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨੂੰ ਗਣਨਾਕਾਰ ਪੁੱਛਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਭਰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਵਾਲ ਹਨ-ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਾਮ, ਲਿੰਗ, ਮਾਤਾ ਦਾ ਨਾਮ, ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਮ, ਜਨਮ ਮਿਤੀ, ਵਿਆਹੁਤਾ ਸਥਿਤੀ, ਅਸਥਾਈ ਪੜ੍ਹਾ,

ਮੱਜੂਦਾ ਪੜ੍ਹਾ, ਪਰਵਾਰ ਦਾ ਮੁਖੀ ਕੌਣ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਖੀ ਨਾਲ ਕੀ ਸੰਬੰਧ ਹੈ ਆਦਿ ਸਵਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਯੋਜਨਾਬੰਧ 2021 ਦੀ ਜਨਗਣਨਾ ਲਈ ਐੱਮਐਮ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਗਏ ਲੋਗਓ 24 ਲੱਖ ਬਲਾਕਾਂ ਨੂੰ 2027 ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਲਈ ਵਰਤੋਂ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਲੋਗਓ 30 ਲੱਖ ਗਣਨਾਕਾਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲ ਅਧਿਆਪਕ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਨੂੰ ਮੋਬਾਈਲ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਤੇ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ 'ਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਜੋ ਅਭਿਆਸ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਸਿਖਲਾਈ ਮੌਜੂਦਗ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਾਧਾ ਜਾਤ ਦੀ ਗਣਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਾਤਾਂ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਹੋਰ ਡਰਾਓ ਬਾਕਸ ਅਨੁਮੋਦਿਤ ਜਾਤੀ (ਐੱਸ ਸੀ) ਅਤੇ ਅਨੁਮੋਦਿਤ ਜਨਜਾਤੀ (ਐੱਸ ਟੀ) ਟੇਬਲਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਜੋੜਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਹੁਣ ਤੱਕ ਸਿਰਫ ਹੋ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਹਨ। ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਨਸੰਖਿਆ ਰਜਿਸਟਰ ਨੂੰ ਅਪਡੇਟ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਐਲਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲੋਗਓ 119 ਕਰੋੜ ਦੇ ਵਾਸੀਆਂ ਦਾ ਡਾਟਾਬੇਸ ਹੈ। ਯੋਜਨਾਬੰਧ 2021 ਦੀ ਜਨਗਣਨਾ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੜ੍ਹਾਅ ਦੌਰਾਨ ਜਨਸੰਖਿਆ ਰਜਿਸਟਰ ਨੂੰ ਅਪਡੇਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਨਾਰਾਇਕਾਂ ਨੂੰ 'ਸਵੈ-ਗਣਨਾ' ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਵੀ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਜਿਸਟਰਡ ਜਨਰਲ ਦਫ਼ਤਰ ਜੋ ਨਿਗਦੀਆਂ ਦੇ ਹਨ। ਨੇ ਯੋਜਨਾਬੰਧ 2021 ਦੀ ਜਨਗਣਨਾ ਲਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਵੈ-ਗਣਨਾ ਪੋਰਟਲ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਵਿਕਲਪ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਰਵਾਰਾਂ ਲਈ ਉਪਲੱਬਧ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਨਸੰਖਿਆ ਰਜਿਸਟਰ ਨੂੰ ਅਨੁਮੋਦਿਤ ਅਪਡੇਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਨਾਰਾਇਕਾਂ ਨੂੰ 'ਸਵੈ-ਗਣਨਾ' ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਵੀ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਜਿਸਟਰਡ ਜਨਰਲ ਦਫ਼ਤਰ ਜੋ ਨਿਗਦੀਆਂ ਦੇ ਹਨ। ਨੇ ਯੋਜਨਾਬੰਧ 2021 ਦੀ ਜਨਗਣਨਾ ਲਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਵੈ-ਗਣਨਾ ਪੋਰਟਲ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਵਿਕਲਪ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਰਵਾਰਾਂ ਲਈ ਉਪਲੱਬਧ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਨਸੰਖਿਆ ਰਜਿਸਟਰ ਨੂੰ ਅਨੁਮੋਦਿਤ ਅਪਡੇਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਨਾਰਾਇਕਾਂ ਨੂੰ 'ਸਵੈ-ਗਣਨਾ' ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਵੀ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਜਿਸਟਰਡ ਜਨਰਲ ਦਫ਼ਤਰ ਜੋ ਨਿਗਦੀਆਂ ਦੇ ਹਨ। ਨੇ ਯੋਜਨਾਬੰਧ 2021 ਦੀ ਜਨਗਣਨਾ ਲਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਵੈ-ਗਣਨਾ ਪੋਰਟਲ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਵਿਕਲਪ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਰਵਾਰਾਂ ਲਈ ਉਪਲੱਬਧ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਨਸੰਖਿਆ ਰਜਿਸਟਰ ਨੂੰ ਅਨੁਮੋਦਿਤ ਅਪਡੇਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਨਾਰਾਇਕਾਂ ਨੂੰ 'ਸਵੈ-ਗਣਨਾ' ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਵੀ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਜਿਸਟਰਡ ਜਨਰਲ ਦਫ਼ਤਰ ਜੋ ਨਿਗਦੀਆਂ ਦੇ ਹਨ। ਨੇ ਯੋਜਨਾਬੰਧ 2021 ਦੀ ਜਨਗਣਨਾ ਲਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਵੈ-ਗਣਨਾ ਪੋਰਟਲ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਵਿਕਲਪ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਰਵਾਰਾਂ ਲਈ ਉਪਲੱਬਧ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਨਸੰਖਿਆ ਰਜਿਸਟਰ ਨੂੰ ਅਨੁਮੋਦਿਤ ਅਪਡੇਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਨਾਰਾਇਕਾਂ ਨੂੰ 'ਸਵੈ-ਗਣਨਾ' ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਵੀ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਜਿਸਟਰਡ ਜਨਰਲ ਦਫ਼ਤਰ ਜੋ ਨਿਗਦੀਆਂ ਦੇ ਹਨ। ਨੇ ਯੋਜਨਾਬੰਧ 2021 ਦੀ ਜਨਗਣਨਾ ਲਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਵੈ-ਗਣਨਾ ਪੋਰਟਲ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਵਿਕਲਪ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਰਵਾਰਾਂ ਲਈ ਉਪਲੱਬਧ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਨਸੰਖਿਆ ਰਜਿਸਟਰ ਨੂੰ ਅਨੁਮੋਦਿਤ ਅਪਡੇਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਨਾਰਾਇਕਾਂ ਨੂੰ 'ਸਵੈ-ਗਣਨਾ' ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਵੀ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਜਿਸਟਰਡ ਜਨਰਲ ਦਫ਼ਤਰ ਜੋ ਨਿਗਦੀਆਂ ਦੇ ਹਨ। ਨੇ ਯੋਜਨਾਬੰਧ 2021 ਦੀ ਜਨਗਣਨਾ ਲਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਵੈ-ਗਣਨਾ ਪੋਰਟਲ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਵਿਕਲਪ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਰਵਾਰਾਂ ਲਈ ਉਪਲੱਬਧ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਨਸੰਖਿਆ ਰਜਿਸਟਰ ਨੂੰ ਅਨੁਮੋਦਿਤ ਅਪਡੇਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਨਾਰਾਇਕਾਂ ਨੂੰ 'ਸਵੈ-ਗਣਨਾ' ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਵੀ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਜਿਸਟਰਡ ਜਨਰਲ ਦਫ਼ਤਰ ਜੋ ਨਿਗਦੀਆਂ ਦੇ ਹਨ। ਨੇ ਯੋਜਨਾਬੰਧ 2021 ਦੀ ਜਨਗਣਨਾ ਲਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਵੈ-ਗਣਨਾ ਪੋਰਟਲ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਵਿਕਲਪ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਰਵਾਰਾਂ ਲਈ ਉਪਲੱਬਧ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਨਸੰਖਿਆ ਰਜਿਸਟਰ ਨੂੰ ਅਨੁਮੋਦਿਤ ਅਪਡੇਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਨਾਰਾਇਕਾਂ ਨੂੰ 'ਸਵੈ-ਗਣਨਾ' ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਵੀ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਜਿਸਟਰਡ ਜਨਰਲ ਦਫ਼ਤਰ ਜੋ ਨਿਗਦੀਆਂ ਦੇ ਹਨ। ਨੇ ਯੋਜਨਾਬੰਧ 2021 ਦੀ ਜਨਗਣਨਾ ਲਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਵੈ-ਗਣਨਾ ਪੋਰਟਲ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਵਿਕਲਪ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਰਵਾਰਾਂ ਲਈ ਉਪਲੱਬਧ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਨਸੰਖਿਆ ਰਜਿਸਟਰ ਨੂੰ ਅਨੁਮੋਦਿਤ ਅਪਡੇਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਨਾਰਾਇਕਾਂ ਨੂੰ 'ਸਵੈ-ਗਣਨਾ' ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਵੀ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਜਿਸਟਰਡ ਜਨਰਲ ਦਫ਼ਤਰ ਜੋ ਨਿਗਦੀਆਂ ਦੇ ਹਨ। ਨੇ ਯੋਜਨਾਬੰਧ 2021 ਦੀ ਜਨਗਣਨਾ ਲਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਵੈ-ਗਣਨਾ ਪੋਰਟਲ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਵਿਕਲਪ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਰਵਾਰਾਂ ਲਈ ਉਪਲੱਬਧ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਨਸੰਖਿਆ ਰਜਿਸਟਰ ਨੂੰ ਅਨੁਮੋਦਿਤ ਅਪਡੇਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਨਾਰਾਇਕਾਂ ਨੂੰ 'ਸਵੈ-ਗਣਨਾ' ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਵੀ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਜਿਸਟਰਡ ਜਨਰਲ ਦਫ਼ਤਰ ਜੋ ਨਿਗਦੀਆਂ ਦੇ ਹਨ। ਨੇ ਯੋਜਨਾਬੰਧ 2021 ਦੀ ਜਨਗਣਨਾ ਲਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਵੈ-ਗਣਨਾ ਪੋਰਟਲ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਵਿਕਲਪ ਸਿਰ

